

INFORMÁCIÓELŐÁLLÍTÁS, -MEGJELENÍTÉS ÉS -TERJESZTÉS

Adatok, információk rögzítése

03/077

CHANDRAKAR, Rajesh: Multi-script bibliographic database: an Indian perspective = Online Inf.Rev. 26.vol. 2002. 4.no. 246-251.p.

Többféle karakterkészlet használata bibliográfiai adatbázisokban – indiai példa

Adatbázis; Betű; Szabvány

Az internet-korszakban, amikor mindet ki akarnak tenni a világhálóra, a karakterek helyes megjelenítése feladatot jelent a fejlesztők számára. Ez különösen fontos kérdés Indiában, ahol sokféle nyelv, kultúra és hagyomány található. A könyvtári és tájékoztatói hálózatok feladata az értékes nyomtatott erőforrások digitalizálása, és hozzáférhetővé tétele a használók számára a világhálón. Mostanáig azonban a technológiai korlátok miatt ez nem lett volna célszerű. A cikk elmagyarázza a szóban lévő korlátokat és problémákat, és ismerteti a többféle karakterkészlettel működő adatbázisok kifejlesztésével és az ehhez szükséges technológiával kapcsolatos kérdéseket. Végül, mérlegelve az Unicode lehetőségeit, ennek a szabványnak a használatát javasolja megoldásként.

(Autoref.)

Audiovizuális és elektronikus információhordozók

03/078

VIBE, Anne-Mette: Elektroniske dokumenter: Hva gjor vi na pa UBO, og hva gjor vi i framtiden? = Synopsis. 33.arg. 2002. 4.no. 199-202.p.

Res. angol nyelven

Elektronikus dokumentumok. Az oslói egyetemi könyvtár jelenlegi és jövőbeli kezdeményezései

Egyetemi könyvtár; Elektronikus dokumentum

Az elektronikus korban a tudományos könyvtáraknak megoldást kell találniuk az egyetemen belül készült elektronikus dokumentumok kezelésére, archiválására, és az országos BIBSYS rendszerben való szerepeltetésére. Az Oslói Egyetemi Könyvtárban kidolgozták a posztgraduális hallgatók disszertációinak elektronikus kezelőrendszerét, amelynek ismertetése az interneten a <http://www.digbib.uio.no/prosjektinfo> címen található. A jelenlegi alkalmazás a disszertációk benyújtását, elfogadását és regisztrálását teszi lehetővé. A rendszer jelenleg 1450 disszertációt tartalmaz. 2002. januárjában az egyetem négy könyvtárának és a tanszékeinek képviselével munkacsoportot hoztak létre az egyéb típusú elektronikus dokumentumok kezelésének megbeszélésére. Mivel nem született egyetértés ennek a munkának a felelős szervezetéről, a döntést most az egyetem vezetőségétől várják.

(Autoref. alapján)

LEE, Leslie A. – WU, Michelle M.: Do librarians dream of electronic serials? A beginner's guide to format selection = Bottom Line. 15.vol. 2002. 3.no. 102-109.p. Bibliogr.

A könyvtárosok az elektronikus folyóiratokról álmodnak-e? Kalauz kezdők számára a formátum megválasztásához

Elektronikus folyóirat; Folyóirat; Folyóiratárak; Információhordozó; Módszertani útmutató [forma]

Az elektronikus hordozók elterjedése következtében a könyvtáraknak mérlegelniük kell, hogy a folyóiratok nyomtatott vagy az elektronikus változatra, esetleg mindkettőre előfizetnek-e. Az előfizetés formátumáról/formátumairól (hordozójáról/hordozóiról) való döntésnél egy sor szempontot figyelembe kell venniük. (A cikk „kezdőknek szóló”, a döntést segítő kalauz jogtudományi szakkönyvtárosok számára.)

A formátumról hozott döntések kiindulópontját a küldetésnyilatkozat és a gyűjteményfejlesztési koncepció kiválasztási irányelvei jelentik, amely utóbbiak a szakterületi bontás és dokumentumtípusok mellett rendszerint kitérnek az előnyben részesített formátumokra is.

A könyvtárak számára a beszerzési döntésnél mindig a tartalom és annak megjelenítése volt az elsődleges szempont. Az elektronikus források nyomtatott vagy mikroformátumú megfelelőiknél lényegesen több információt tartalmaznak (csatolásokat további forrásokhoz, gyakoribb frissítési lehetőséget). Ugyanakkor tisztában kell lenni azzal, hogy a szerzői jogi megállapodások újratárgyalása következtében az elektronikus forrásokból részben hiányozhatnak például a nyomtatott megfelelőikben már korábban szerepelt cikkek. Megvizsgálandó továbbá a forrás funkciója és fogadtatása a használók körében. Ha valamely formátum kiadása megszűnik, a használókat értesíteni kell a változásról, és képzésükről gondoskodni szükséges.

A webes adatbázisok egyedülálló funkciókat, rugalmasságot kínálnak a használóknak (kiugró menük, online vagy interaktív súgó, csatolások, teljes szövegű keresés). Viszont gyakran bonyolultabb a használatuk, mint a nyomtatott vagy mikroformátumú változatoké, ezért a használók fokozott segítségre szorulnak a keresési stratégia kialakításánál. Könnyebb a navigálás, nyomon követhetők a korábbi keresések. Kulcsfontosságú kérdés a nyomtatás és/vagy a letöltés lehetősége. A felsőoktatási intézményekben a használók nagy száma miatt nem bizonyultak praktikusnak azok az adatbázisok, amelyek használónként vagy munkaállomásonként egyedi jelszót kérnek, célszerűbb az IP tartományon alapuló azonosítás. További lényeges szempontok: a hivatkozások szakyszerűsége, a licenc korlátai (elkerülendőek azok, amelyek bizonyos gépekre vagy bizonyos használókra korlátozzák a hozzáférést, illetve a könyvtári elsődleges használói számára is tiltják a távoli elérést). Gondot jelenthet, ha az egyes elektronikus források eltérően szabályozzák a távoli hozzáférés kérdését (az adminisztratív költségek miatt). Az előfizető könyvtár döntését meghatározza a használók köre, képzettsége, az adott forrás rugalmassága (könnyű navigálás, jó indexelés, stb.) – néha bizony a nyomtatott változat felé hajlik a mérleg!

A könyvtáraknak jövőbeli használóikra is gondolniuk kell. A források tartósságát tekintve

- a mindennapi használat követelményeit és a várható elhasználódás figyelembe vételét (nyomtatott dokumentumok esetében ez a kötettség, mikroformátumok esetén az ideális formátum típusának kiválasztását; online dokumentumok esetén pedig a gyorsaság, az egyidejű többszörös használat, a kiesések gyakoriságának és tartamának tesztelését jelenti),
- a folyamatos hozzáférhetőséget (nyomtatott és mikroformátumok esetén az élettartamot szabványok garantálják; az elektronikus források esetében a megvásárlandó szoftver és a hardverkö-

vetelmények gondos vizsgálatot igényelnek; az elveszett vagy megrongálódott dokumentumokat hagyományos esetben pótolni lehet; elektronikus források esetében is előfordulhat információvesztés, tehát mérlegelni kell a forrás stabilitásának kérdését; az előfizetés megszűnésével pedig a forrás nyomtalanul eltűnhet a gyűjteményből),

- és az elsődleges használók igényeit és alapvető számítógép-használati jártasságát kell mérlegelniük.

Dönteni kell tovább a beszerzendő licenc típusáról: vannak egy vagy több felhasználós, több egyidejű használatot lehetővé tevő és egy-egy site-ra szóló licencek. Az elektronikus források alaposabb marketinget igényelnek, mint a nyomtatottak, ugyanis az egyes termékek igen eltérőek. A használóképzési teendők között gondolni kell a személyzet előzetes kiképzésére és a megfelelő dokumentáció beszerzésére (még a döntés előtt), majd a nyomtatott segédletek biztosítására.

A döntési szempontok között az ár a legegyszerűbb, egyben a legösszetettebb kérdés. Az elektronikus termékek árai jóval szélesebb skálán mozognak, mint a nyomtatott termékekéi. A kiadók ugyanis az árat tárgyalásos úton határozzák meg, és az árat nemcsak a licenc típusa, hanem a könyvtár jellege vagy nagysága is meghatározza. Számottevő engedményeket is el lehet érni, amikor egy-egy terméket egyszerre több formátumban vásárol meg, vagy egyszerre több terméket szerez be a megrendelő könyvtár.

(Hegyközi Ilona)

03/080

LE LOARER, Pierre – SALÜN, Jean-Michel: Librarians working with publishers on e-book provision = LIBER Q. 12.vol. 2002. 2/3.no. 219-227.p.

A könyvtárosok együttműködése a kiadókkal az e-könyv ellátásban: a MANUM projekt

Egyetemi hallgató; Elektronikus könyv; Fejlesztési terv; Könyvkiadás

A francia oktatási minisztérium az országos *Campus numériques* (digitális egyetem) programon belül létrehozta a MANUM (*manuels numériques pour le premier cycle* – digitális kézikönyvek alsóéveseknek) kutatási projektet, melyben kiadók, felsőoktatási intézmények és kutatóintézetek vesznek részt. A francia felsőoktatás kevésbé támaszkodik az irodalomra, mint az angol-amerikai, az egyetemi könyvtárak kevesebb könyvet és kevesebb példányt vásárolnak, így a digitális dokumentumok is lassabban nyerne teret. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy az elektronikus dokumentumkiadás és a távoktatás alapvetően megváltoztatja a hallgatók hozzáférését az egyetemi információforrásokhoz.

A MANUM projektnek *kiadási* (hallgatói szükségletek), *oktatási* (oktatói kívánalmak), *műszaki* (rendszerek, eszközök, hozzáférés, kinyomtatás stb.), *gazdasági* (a kiadó, a hallgató és az egyetem közötti pénzügyi kapcsolatok) és *jogi* (szerzői jogok) szempontokat kell figyelembe vennie. A projekt első része tanulmányokból, vizsgálatokból, második (még hátra levő) része gyakorlati kísérletekből áll. A tanulmányok során elemezték a kiadói kínálatot, kérdőíves formában felmérték a projektbe bevont felsőoktatási intézményekben meglévő gyakorlatot és interjúkat készítettek az oktatókkal. Jelenleg a tanulmányok eredményeinek összegzése folyik.

(Mohor Jenő)

lásd még 8, 31, 33, 49, 72, 75